

Fotoprezentácia – 22. ročník Dobrej noviny

Sme na hlavnej ulici v meste Karsa, ktoré je centrom okresu Munesa v centrálnej Etiópii. Mesto je v nadmorskej výške 2780 m.n.m. a má približne 10,000 obyvateľov. Celá oblasť Munesa má viac ako 200 000 obyvateľov. Karsa sa nepodobá na žiadne z našich okresných miest. Nie je tu ani meter asfaltovej cesty a len 2-3 poschodové budovy. Jediný väčší podnik v meste je mlyn s baliarňou múky. Mesto má autobusovú stanicu, ktorá zabezpečuje medzimestskú dopravu. So Slovenskom Karsu spája projektový partner Dobrej noviny – HEfDA. Organizácia, o ktorej sa v tejto prezentácii dozviete neskôr viac.

Snímka: Andrea Girmanová

Väčšinu ľudí v tejto oblasti žíví poľnohospodárstvo. Najbežnejšou plodinou je pšenica. Pestuje sa tu aj káva a iné plodiny. Munesa má relatívny dostatok zrážok, takže väčšinu roka je krajina pekne zelená.

Na tejto fotke vidíte jedno z menších políček, s pestrou skladbou plodín: v popredí je kapusta, ktorú od špenátu, kelu a kukurice oddeľuje pás banánovníkov. Aj ľudia, ktorí nevlastnia žiadnu pôdu sa zväčša snažia si aspoň kúsok zeme prenajať od majetnejších. Takto si dokážu dopestovať základnú potravu. Zeleniny sa v Etiópii konzumuje veľa. Etiópska Ortodoxná Cirkev dodržiava bezmäsitý pôst každú stredu a piatok.

Aby zozbierané kukuričné zrno nepoškodili plesne a hniloba, treba ho poriadne vysušiť na slnku. Takto ho sušili pred domami v dedine Anno.

Väčšinu toho, čo ľudia dopestujú aj sami spotrebujú na obživu v rodine. Ak majú prebytky, predávajú ich na malých miestnych trhoch. Ženy často nosia takýto tovar na chrbtoch. Na väčšie náklady si ľudia prenajímajú somáre alebo konské povozy.

Snímka: Andrea Girmanová

K tunajšiemu životnému štýlu patrí aj pasenie dobytku – oviec, kôz, kráv či koní. Pastiermi sú najčastejšie mladí chlapci, ako tento na fotke. Asi ste si už všimli, že aj ľudia na fotkách sú pomerne teplo oblečení. Oblasť Munesa nie je veľmi horúca, hlavne vďaka vysokej nadmorskej výške, ktorá sa pohybuje od 1600 do 4190 metrov nad morom.

Snímka: Danica Olexová

Hmlisté ráno môže byť poriadne chladné. Ľudí však zahreje horúca káva, ktorú často pijú aj rýchla chôdza na vždy rušných uliciach v meste Karsa. Najbežnejším dopravným prostriedkom tu sú konské povozy a vlastné nohy.

A to už je pohľad, aký by sa vám naskytol, keby ste si vyskočili na jeden z konských povozov. Nazývajú ich *farasi gari*, čo v preklade znamená niečo ako „kónské auto“. Fungujú podobne ako taxíky. Zastavíte pohoniča, poviete, kam sa chcete odviešť a zaplatíte.

Snímka: Danica Olexová

Snímka: Andrea Girmanová

Samozrejme na koni sa môžete odvieš' aj bez voza. V tejto oblasti je to výlučne chlpská záležitosť. Na koníkovi sedí jeden zo zamestnancov organizácie HEfDA - Dereje Kebede. Pracuje ako Koordinátor Programu Komunitnej Rehabilitácie. Súčasťou tohto programu je aj projekt, ktorý podporujú koledníci a darcovia Dobrej noviny.

A od Derejeho skočíme rovno do HEfDA. Na fotke vidíte jednu z budov, kde naša partnerská organizácia sídli. HEfDA je skratka oromo-anglického názvu: Harmee – Education for Development Association. Harmee znamená v jazyku Oromo: matka. Anglická časť názvu znamená: *Združenie Vzdelanie pre Rozvoj*. Združenie funguje už viac ako 10 rokov a Dobrá novina s ním spolupracuje od roku 2009.

HEfDA má niekoľko rôznych program cez ktoré ľudí v okrese Munesa zapája do zlepšovania ich vlastného života a života najslabších v ich komunite.

Besa Mohamed je jednou zo sociálnych pracovníkov, ktorí pomáhajú v Programe Komunitnej Rehabilitácie. Medzi jej úlohy patrí vyhľadávať deti s postihnutím, alebo navštíviť také, ktorých existenciu ľudia nahlásia v HefDE. V tejto oblasti sa žiaľ postihnutie často považuje za boží trest. Ľudia sa za to hanbia. Deti často i ukrývajú doma. Donedávna neexistoval pre takéto deti žiaden program. Veľa miestnych nechápalo, aký zmysel má, aby deti s postihnutím chodili do školy. Dobrá novina spolupracuje na zlepšení dostupnosti vzdelania pre deti s postihnutím a zmene ekonomickej situácie ich rodín.

Snímka: Danica Olexová

Projekt momentálne podporuje prístup k vzdelaniu pre 70 detí s postihnutím. Navštevujú 20 základných a stredných škôl v oblasti Munesa. Táto fotografia je zo základnej školy v mestečku Eegoo. DO špeciálnej triedy sem chodí 9 detí v rôznom veku a s rôznorodými problémami – deformácie nôh, nepočujúce deti či dokonca dieťa s mentálnym postihom. Aj malá trieda je v takýchto podmienkach štyrmi triedami naraz. V Etiópii, je však integrácia detí s postihnutím do škôl novinkou. Dôležité však je, že sa deje.

Špeciálna pedagogička Aster Faysa patrí medzi veľmi malú skupinu učiteľov s tréningom v oblasti špeciálnej pedagogiky. Napriek mnohým komplikáciám má Aster svoju prácu rada. Teší ju aj to, že aspoň niektorí ľudia už veria, že tieto deti sa dokážu veľa naučiť a zaslúžia si šancu. Na tabuli vidíte zápis v jazyku Oromiffa. Hovoria ním ľudia z kmeňa Oromo, ktorí tvoria viac ako 92% obyvateľstva v oblasti Munesa. Aster učí všetky deti v triede aj znakovú reč. Štyria zo spolužiakov sú nepočujúci. Vďaka znakovkej reči však v tejto špeciálnej triede dokáže každý s každým komunikovať.

Snímka: Danica Olexová

Jedna zo školských lavíc v triede pani učiteľky Aster. Chlapec v popredí sa volá Ashetu Dirbe. Má 14 rokov, no je iba v druhej triede, keďže do školy začal chodiť až v 13. Narodil sa s deformitou nôh. Obe nohy má v členkoch vytočené dovnútra. Je to pomerne bežné postihnutie, ktoré sa dá v rannom detstve takmer perfektne napraviť. Ashetu nemal také šťastie. Pohľad miestnej komunity na postihnutie bol a stále je plný predsudkov. Povedomie o tom, že postihnutie nie je božím prekliatím a že v mnohých prípadoch sa mu dá predchádzať alebo sa dá zmierniť je slabé. Mnohí ľudia sú tu veľmi chudobní a popri základných potrebách nemajú zdroje na špeciálne lekárske vyšetrenia.

Ashetu Diribe pred základnou školou Eegoo. Hoci je škola chudobná, steny sú pekne farebne pomaľované a prostredie je veľmi príjemné. Ale ešte pár slov o Ashetovi: Mama mu zomrela a otec nevidel dôvod, aby Ashetu išiel do školy, ako jeho štyria súrodenci.

Zamestnal ho u suseda ako pastiera. Na stranu chlapca sa postavila teta, ktorá sa ho ujala a podporila myšlienku, aby išiel do školy. „S tetou si navzájom pomáhame,“ hovorí Ashetu. „Bývam u nej. Sama toho nemá veľa. Zo štipendia, ktoré mám z projektu prispievam na nájom. Jeden mesiac zaplatí ona, druhý ja. Dostávam 250 birrov (asi 10 €) mesačne. Som veľmi vďačný. Vystačí mi to na pomôcky do školy, na jedlo aj príspevok na nájom. Do školy chodím rád.“

Snímka: Danica Olexová

A takto vyzerá základná škola Eegoo zvonku. Ak sa vám zdá malá, tak vám prezradím, že do nej chodí viac ako 2 300 žiakov. HEfDA okrem poskytovania štipendií pre deti s postihnutím, pomáha školám vytvoriť pre ne dobré prostredie – záchody prístupné aj deťom s postihnutím, rampy/chodníky pre deti s pohybovými ťažkosťami, tréningy pre učiteľov či špeciálne pomôcky ako sú napríklad knihy pre nevidiace deti a podobne.

Keď sa cez prestávku žiaci vyrojili z tried, na školskom dvore nebolo kam stúpiť. Hlava na hlave. Deti zo špeciálnej triedy majú veľa kamarátov aj medzi deťmi z ostatných tried. Hrávajú sa spolu a pomáhajú si navzájom. V škole funguje aj školský klub pre deti s postihnutím. Členom však môže byť ktokoľvek, koho táto téma zaujíma. Okrem detí zo špeciálnej triedy sú členmi aj 23 ďalší chlapci a dievčatá. Medzi ich aktivity patrí aj šírenie povedomia o postihnutí a vyhľadávanie detí, ktoré kvôli postihnutiu nechodia do školy.

Pri prechádzke cez mestečko Eegoo, sme išli aj cez toto rušné námestie. Konajú sa tu trhy. Len pár minút od námestia býva ďalší zo žiakov špeciálnej triedy, ale kým vám ho predstavíme, ešte zopár slov o tom, ako projekt týmto žiakom pomáha, potom, ako sa ich podarí umiestniť do školy: deťom, ktoré bývajú ďaleko od školy alebo im ich postihnutie nedovoľuje dlhšiu chôdzu v náročnom teréne prispieva na nájomné, aby mohli bývať blízko školy. Poskytuje im štipendium 250 birrov (asi 10 €) mesačne. Z tohto je možné prispieť na nájom, stravu, školské pomôcky aj školskú uniformu. Deti si peniaze vážia a ktorí môžu, šetria si aj do budúcnosti.

V tomto dome býva Solomon Kalbesa s mamou a dvoma súrodencami. Ďalší šiesti súrodenci už z domu odišli. Dospeli a dom bol aj tak pre veľkú rodinu malý – 3 izby: spálňa, kuchyňa a obývačka. Na políčku za domom rodina pestuje zemiaky.

Keď sa s nami rozprávala Solomonova mama Angatu Chala (pani vpredu) zišlo sa v jej prednej izbe/obývačke niekoľko sused. Všetky dosvedčovali, ako sa zmenil ich pohľad na Solomona, odkedy začal chodiť do školy. „Mám 9 detí,“ hovorila pani Angatu. „Solomon má vadu reči. Ľudia mi vraveli `ten sa nič nenaučí, škoda ho poselať do školy`. Vzдалa som to, ale projekt mi pomohol zmeniť názor. Nikam nepatril, dnes všetci vidia, že je šikovný a môže byť tiež prospešný iným. Keď má voľno, zarába si čistením topánok. Som šťastná.“

Snímka: Danica Olexová

Solomon (16 rokov) tiež patrí do skupiny 70 detí, ktorým projekt podpory študentov s postihnutím dal šancu zlepšiť svoj život. Má vadu reči a problémy s komunikáciou. Zaujmal nás aj tým, že zo štipendia (asi 10 eur mesačne) z vlastnej iniciatívy pomáha ďalšiemu chlapcovi. Povedal nám: „Keď som začal chodiť do školy, pochopil som, aké je vzdelanie dôležité. Poznám chlapca, ktorý je sirota. Nemal nikoho a ani do školy nechodil. Začal som mu prispievať z peňazí, čo dostávam a do školy chodíme už spolu.“

HEfDA kladie veľký dôraz na prácu s komunitou, na to aby si ľudia čo najviac pomáhali navzájom a uvedomovali si vlastnú zodpovednosť za zlepšenie svojich životov. Preto je veľmi dôležité, aby aj samotné deti s postihnutím a ich rodičia prijali svoj diel zodpovednosti za úspech projektu. Fotografia je zo stretnutia rodičov a detí zapojených do programu. Združenie rodičov je veľmi dôležité, sami hovoria ako im stretávanie veľmi pomáha. Jednak zistili, že nie sú s podobným problémami sami a dokážu si navzájom poradiť i pomôcť. Druhák, si spolu šetria a chodia na rôzne tréningy, aby zlepšili aj ekonomickú situáciu svojich rodín a v budúcnosti dokázali vzdelanie svojich detí zabezpečiť z vlastných zdrojov.

Snímka: Danica Olexová

Na stretnutie prišli aj samotné deti, ktoré projekt priamo podporuje. Neboli vylúčené z diskusie. Mali hlas a mali, čo povedať. HEfDA pracuje s ľuďmi bez rozdielu vyznania. Etiópia je aj celkovo pekným príkladom náboženskej tolerancie, keďže medzi rôznymi náboženstvami tu neexistujú problémy. Aj na stretnutí rodičov bola približne polovica kresťanov a druhá polovica moslimov.

Päťdesiatročná pani Motu Angase so synom Damisem počas emotívneho rozprávania počas stretnutia. „Viete, myslela som si, že iba ja mám takýto problém. Združenie rodičov, je pre mňa veľkou oporou. Cítim sa ako ambasádorka projektu a myšlienky, aby rodičia poslali do školy aj deti s postihnutím. Aby sa nebáli hanby a výsmechu. Kade chodím, všade o tomto projekte hovorím a vždy budem, kým žijem.“ Vavela nám Angase so slzami v očiach.

Snímka: Danica Olexová

S úsmevom nám neskôr prezradila ako jej projekt pomohol zlepšiť aj rodinný príjem: „Projekt pomáha rodičom aj formou pôžičiek vo výške 2000 birrov (asi 80 €). Ja som z pôžičky kúpila somára. Veľmi to pomohlo drobnému predaju, ktorým živím moje deti. Tovar som vždy nosila na chrbte. Somárik toho odnesie viac ako ja, a tak mi pomohol zväčšiť obrat i zisk.“ Pôžičku už pani Angase vrátila a peniaze tak môžu pomôcť ďalšej rodine.

Hirpe Hailu (16 rokov) je jednou zo stredoškoláčok, ktoré projekt podporuje. Kvôli rakovine prišla pred rokom o nohu. N a p r i e k tomu z tejto krásnej Dievčiny žiari pohoda a radosť. Neľutuje sa. Nevzdala to. Vďaka psychickej i materiálnej podpore z HEfDA sa vrátila späť do školy a sľubuje, že čoskoro bude najlepšou žiačkou.

Hirpe na ulici pred domom, kde s rodičmi býva. Kanál, ktorý sa ťahá pozdĺž celej cesty v Karse, denne preskakuje niekoľkokrát. Hirpe nesedí len doma. Keď sa neučí, háčkuje dečky a iné ozdoby, ktoré sa snaží predávať v meste. Je rada, že si takto dokáže aj sama privyrobiť a pomôcť tak rodinnému rozpočtu.

Bashir (11 rokov) utrpel popáleniny pri požiari, keď mal len dva mesiace. Mama predala všetko - voľa aj ovce, aby rodina mala peniaze na liečbu. Jeho nohu sa však nepodarilo zachrániť. Statočný Bashir aj s jednou nohou a barlami veľmi rád hráva futbal so spolužiakmi v škole. Prezradil nám, že jeho najlepší kamarát nevidí.

Klop, klop, vchádzame do domu, dievčatka, ktoré už asi poznáte z tohtoročných plagátov Dobrej noviny. Zamzam Mamo (8 rokov) býva v tejto izbe s mamou, otcom a súrodencami. Dievčatko utrpelo vážne popáleniny nôh, keď malo iba sedem mesiacov. Po rokoch trápenia, je dnes v dobrom zdravotnom stave a chodí do školy.

Snímka: Danica Olexová

Keďže rodina žije v jednej izbe, varí sa za domom alebo na terase na priedomí. Práve tu Zamzam uvarila kávu aj hosťom z Dobrej noviny. Najprv prepláchla zelené kávové bôby vodou, aby ich očistila. Založila oheň v malej prenosnej piecke, opražila kávu na panvičke a vlastnoručne ju pomlela v drevenom mažiari. Kým mlela, zovrela jej voda v hlinenej džebene. Zamzam nám prezradila, že kávu varí rada- Pre mamu ju pripravuje každé ráno, skôr ako uteká do školy.

A tu už je Zamzam so svojimi ovečkami. Našetrila na ne zo štipendia, ktoré dostáva z projektu. Sú investíciou do budúcnosti. Spolu s mamou Makadou dúfajú, že ovečky budú mať čoskoro jahniatka. Plánujú ich predať a postupne si takto našetriť na kravu. Ak sa im podarí predávať mlieko, nebudú odkázané na finančnú pomoc od iných. Zamzam má pred sebou ešte dlhú cestu. Zatiaľ je jej detským snom, ísť na univerzitu a stať sa učiteľkou, keďže v škole sa jej veľmi páči.

Adde Nure je líderkou združenia žien s 3 800 členkami z oblasti Munessa. Oblečená je v tradičnom oblečení kmeňa Oromo. Jeho súčasťou sú dekoratívne čelenky, náhrdelníky, opasok a plášť z kravskej kože. Angažuje sa za podporu vzdelávania dievčat, za odstránenie kultúry skorých vydajov a za nenásilie. Ženy, s ktorými pracuje pomáha organizovať do akčných skupín, ktoré reagujú na prípady násilia a nespravodlivosti vo vlastných komunitách.

V skupinách si spolu šetria, zakladajú bankové účty a pracujú na zlepšení sebestačnosti svojich rodín. Vždy keď sme ju stretli niekoľkokrát nám zopakovala pozdrav Naaga. Znamená to pokoj alebo mier. Na fotke je s nádobou, v ktorá sa používa na výrobu tradičného masla. Naleje sa do nej mlieko a potom s ňou ženy za spevu piesní rytmicky pohybujú, kým maslo navymútia. Ako to robili naše prababičky?

A čože sa to deje tu? Sme v kuchyni, kde pani Kedija pripravuje najtypickejšiu súčasť etiópskeho jedálnička. Etiópsky chlieb – injera – pripomína našu palacinku a pripravuje sa na veľkej panvici z liateho cesta, ktoré predtým 3 dni fermentuje. Injera má kyslú príchuť a jedáva sa denne.

Keďže rodiny sú v Karse veľké, cesto sa pripravuje vo vedrách. V nich aj fermentuje, čím získa typickú chuť. Na panvicu ho Kedija liala pomocou nádoby z uschnutej tekvice.

V rámci šetrenia drevom, v tejto rodine, podobne ako v mnohých iných v tejto oblasti Etiópie sa ako palivo na oheň používajú okrúhle placky zo sušeného kravského trusu. Horia výborne, no kuchyňu naplnia štipľavým dymom.

Snímka: Danica Olexová

Injera sa nepečie každý deň, keďže samotná príprava cesta trvá 3 dni. Preto sa vždy urobí do zásoby, aby aspoň 2-3 dni rodine vydržala. Pani Kedija ukladá hotové placky injery do koša, špeciálne pripraveného na tento účel.

Ten jej je krásny farebný. Žiaľ, nestihli sme porátať, koľko njeri sa doň vmestilo.

A takto sa jedlo v Etiópii servíruje. Ľudia zväčša jedia z jedného veľkého taniera, na ktorom je rozprestretá injera. Na nej sú zeleninové alebo mäsové omáčky, zemiaky, vajíčko alebo verená zelenina. Každý má v ruke zrolovaný kúsok ďalšej injery. Tá slúži namiesto príboru. Kúskom injery, ktorú človek drží medzi prstami ruky, sa naberá jedlo. Etiópska kuchyňa je pomerne pikantná. Používa sa veľa ostrého korenia a takmer nikdy nechýba chilli.

Snímka: Danica Olexová

Neodmysliteľnou súčasťou života Etiópcanov je tradičný kávový obrad. Ceremónia môže trvať aj pár hodín. Pozvanie na obrad je prejavom priateľstva či rešpektu a tiež ukázkou etiópskej pohostinnosti. Tu na fotke vidíme praženie zatiaľ zelenej kávy v panvičke. Vedľa je už upražená, pripravená na pomletie. Upražené zrná sú takmer čierne, lesknú sa a uvoľňujú sa z nich aromatické oleje. Ich vôňa je všade navôkol. Kávový obrad je dôležitým spoločenským podujatím. Je to čas rozhovorov o živote v rodine, ale aj o páľčivých témach so susedmi v dedine či meste.

Jedno etiópske príslovie hovorí „Káva je náš chlieb.“ A naozaj, kávou vás ponúknu všade, aj pri návšteve v domácnosti, kde nič iné nemajú. Podľa etiópskej legendy objavil kávu pastier Kaldi v oblasti Kaffa. Všimol si vraj, ako jeho kozy začali “tancovať” potom, čo spásli bobule z istého kríka.

Kávu zvyčajne pripravuje žena. Rozomleté kávové zrná sa nasypú do čiernej hlinenej nádoby s oblým dnom – džebeny. Naše slovo džbán, nie je od etiópskeho „džebena“ veľmi ďaleko. Káva sa varí sa na malej piecke. Cez jemné sitko sa variaca sa káva niekoľkokrát vylieva z džebeny a opäť sa do nej nalieva. Hotová káva sa rozlieva tenkým neprerušným prúdom do malých šálok. Prvá šálka sa ponúkne najstaršej alebo najväčšej osobe v miestnosti a potom ostatným, ktorí sa kávovému obradu prizerali. Po vypití prvej šálky nasleduje druhá a tretia, o ktorej sa hovorí, že prináša človeku požehnanie.

Na poslednej fotke z prezentácie sú traja zamestnanci HefDy - Fatuma Morkema (v ružovom) koordinuje projekt podpory detí s postihnutím. Akalu Belete – expert na začleňovanie ľudí s postihnutím a Dereje Kebede - Koordinátor Programu Komunitnej Rehabilitácie. Diskutujú s projektovou manažérkou Dobrej noviny – Darinkou Maňurovou - počas jej návštevy projektu.

Fotka vznikla pri natáčaní prípravy injery a ľudia naokolo sú z rodiny, ktorá nás prijala, aby sme doma mohli ukázať, ako sa v Karse pripravuje jedlo.